

КУЛЬТУРИН УЧРЕЖДЕНЬСИН НӨДЛМШИГ АМТНЭ НЕКВРЛЭ ИРЛЦДГЭР НЕХМН

Мана алдр Коммунистическ партин XXI хург мана культури учрежденьсин өмн ик гидг төрмүд тавла. Культурн учрежденьсин көдлэчир улм чикэр, улм шумгыбаггар өмн амтнэ көдлмшт, теднэ джиргэлд орлицха гидж тер төрмүд дуудна. Тер эврэннь төрски партин дуудвриг мана культури учрежденьсин көдлэчир ик байртаггар тосдж, тер төрмүдиг саянтар, цагаснь урд күцэхин төлө, бийән арвлл уга ноолддж йовхчана. Долан джилэ зура — коммунизм тосхачирин зура. Эн зураг шулууггар күцэхин жергт мана амтсин ухан-седкл, медрл икдүүлгын гол кергнь болх зөвтэ. Эн гол кергиг диллвртэггар күцэлгын, — культури учрежденьс ямаран бээдлтэггар эврэннь көдлмшән тавдж чадна, терүнэ көдлэчир ямаран бээдлтэггар кесг сай улс дунд тер төриг тархадж, цээлгэдж чадна. — терүнлэ ирлиц зөвтэ.

Долан джилин терүн 1959 джил му диллвртэ йовхш. Амтнэ бээдлджиргэл эн баахн цагин эргид оньгдардж одв. Нэр-наад, кино, үзүүлгын өмнөксөн икх деерән, терүнэ чирнь улм өсв. Кино хэлэд улсин тонь 1959 джилин 9 сарин эргид бүкл видн джилд кино хэлэсн улсин тоогъас үлв. Хальмг драмтеатр эн джил көдлмшән эклв. Басныга Баатрин бичис «Кенз байн» болн осетинск «Софийин дун» гидг наадд ик гидг өргмдтэггар Элси балгьснд үзүүлгэл, ода райодар үзүүлгэдж йовна. Колхоз, совхозин. МЖС болн нань чигн учрежденьсин, предприя-

тсын көдлэчир эн пьесмүдиг үздж. эврэннь байран, эврэннь хантан өргэж, байрлджамхана.

Сарпинск района культури Герин (директорнь үр Вфремов) культурбригад сүүлин сармудт, совхозин фермэд, Кануково, Күнъярг болн нань чигн селэдт 15 концерт үзүлв. Нэр-наад үзүлхин өмн, ода мана төрски ори-нутгар ямаран диллвртэ көдлмш кегддж йовх, долан джилэ зура күцэхэр шундж йовх улсин, предприятсь, учрежденьсин тускар, газадин ордар юн болджахиг цээлгэдж келчханэ.

Черноземельск района культури Гер чигн му бишэр көдлэж баянэ. Района культурбригад цуг селэдэр йовдж нэр-наад гаргына. Саян көдлэж, түрүн нүүрт йовдг үзмэж болгч улс эврэннь диллвран, эврэннь медрлэн, цааранднь ягэдж көдлхэн амтсэлэ хувацдж күүндичанэ. Школин директор Мухлаев, эмч Павлов. ВЛКСМ-н райкомин сеглэтр Неструева, нань чигн улс района культуриин көдлмш яслгэнд икэр орлицд улс. Эди дару-даруны лекце умшчхана, күүндвр кецханэ. Культури Герин директор Ользатиев болн района культуриин отделин гардач Чимидов эн көдлмшиг күцэхэр гүдэжрчханэ.

Му бишэр эн көдлмш Каспийск районд кегдэж йовна. (Культуриин отделин гардач Быков, культури Герин директор Кулагин).

КПСС-н ЦК-н июньск Пленумин шиндирин тускар, коммунистическ күч-көлсөн бригадмудин тускар болн «Олдг кергтэ күн болх», «Бурхн бо-

ли терүнэ харшлт», «Хуучнас үлдси темдг». «Кемр өрүд болх саната болхла» гидг болн нань чигн темсэр лекце болв. Сүүлин сармудт «Коммунист болна гисн медр, ухалх, седх, чадх гисн темэр болн Фридрих Энгельсин тускар, В. И. Ленинэ тускар библиографическ обзормуд болчхав. В. Кочетовин «Братья Ершovy» гидг дегтрин тускар умшачирин конференц болв. Ганцхн сентябрь сар дотр хальмг урн үгин асхи хоёр дакдж болв. Бичкн күүкдин библиотек чигн му бишэр көдлнэ. Эн джил дегтрин долан хонг гыгээд болв. Тер ик кергтэ, үзмэжтэ, шин үүлдврт школин багшир саянэр орлицжав. Бичкн күүкдт Сергей Михайловин, Корней Чуковский болн туульсин тускар утренникүд болв.

Каспийск культуриин Герт көгджемдууна. Бичкн кружокс көдлнэ. Агитбригадс көдлнэ. шидрхн өвснэ хадгына бригадст оч дөрви нэр-наад үзүлв. Эди тепьгсин загьсчирин эрки гичирннь. Района культуриин отделин болн культуриин герин көдлэчир, мана партин болн правительствин шин тогтаврмудин тускар, долан джилэ зура ягэдж күцэгдэж йовхн тускар, манд ямаран диллвртэ ода — сүүлин өдрмүдт бээхиг, мана өмн кегдэд уга ямаран ик төрмүд бээхн тускар 200 шаху доклад болн күүндвр кегдв. Района долан джилэ зура күцэдж йовх нүүрлэчирин диллвр үзүлгэж, улм ик диллвртэ дуудджах 100 гар лозунгс, плакатс гарв. Района көдлэчирин диллврннь үзүлгч, тату-тартинь шүүдэж-шалгэджах 45

боевой листокс гарв. Кесг олд лекце болн күүндврмүд кегдв. Ганцхн КПСС-н ЦК-н июньск Пленумин ашар бөрхн 150 доклад, күүндвр болв.

Болв эн көдлмш ик тату-таргтэ кегдэж йовла. Ода мана советск амтнэ культуриин көдлэчирас некэж бээх неквр өдр ирвэс икдэд йовна. Эднэ бийсиннь культури хатх өдр-сөөггэр өсдэж йовхиг дахулдэж, тедниг соньмсэдж чадх шин үзмэж эднд кергтэ. Эднд үзүлдг кино, концертс, көгдэм эврэннь утхарн, эврэннь урн-билгэрн хэлэдэж шүүдэж-шалгэджах улсин көлгчг, сургыч, теднэ джиргэллэ ирчг нүүрлэчиртэ болх зөвтэ. Тиним искусств үзүлхин төлө, ик гидгэр тедн бийснь орлицдгар кех кергтэ. Талданар келхд самодеятельност-иг икэр өргэжүүлгын — мана культуриин учрежденьсин, теднэ көдлэчирин эрхн төр.

Эн джил март сард болсн союзн республиксин министрмүдин совещаньд, клубин көдлмш цааранднь эврэ бийсиннь көдлэгчнэс иштэггэр тогтэж, өсдэж-өргдэж зөвтэ, альд болв чигн олд-амтнэ театрумуд, самодеятельн оркестр, көгджем-дууна болн бичкн ансамбльмүд бүррэгдэж-анэ гидж күүндгэллэ. Болв тер самодеятельн театрумуд эврэннь дотрх тосхлтарн болн билг-эрдмин күчэрн профессиональн театрумуда ади болх зөвтэ гидж келгднэ.

Тер юньгад гихлэ, баян амтс эврэннь эрдм-билгэн эврэннь джиргелэн саянэр үзүлэж чадхн ил. Эн ик төр күцэхин төлө амтсиг, кеджэх көдлмшэсн салгыл уга искусствэд дасх зөвтэ бээсн. Эн төр мана республикин райодар ягэдж күцэгдэж йовна гихлэ, хэрү өгхд йир күчр. Ягэад гихлэ энүгтэр төр кеджэх нег чи-

ги район уга, Хальмг АССР-н культуриин Министеретв чигн энүг кергтэ төрт авч уга. Энд-тенд райодар гардг самодеятельн искусств эврэннь өмн тавгдэжэх ик төрэн медрл уга көдлчханэ, тегэд чигн теднд көдлмшин зура уга. теднэ медрл-эрдм-өсклэгэр кен чигн төр авчакхн уга. Ода школмудт шинэр, көдлмшлэ ирлицыгү сургычгын бас эн утхар кегдэж йовхиг бидн саяхн үздэж, медрл баянэвдн. Тегэд чигн ода деггшән ВУЗ-д ордж сурх улсинг теднэ билгэрннь, теднэ чидварьн хэлэж, терүнэ эврэннь шүүдэж, йиггэдж авсн искусств терүнэ бийлэнэ төрдэ гарсн медрл ирлицд бээх угагынь хэлэх деерән, терүнэ тускар терүнлэ көдлэжэсн улс ю келнэ, терүнэ көдлэжэсн учреждень, предприятсь ю келнэ гидж хэлэгдх зөвтэ.

Им төр культуриин көдлмш саянэр кегдэж көдлмшиг гардгч улс бийснь көдлмштан дурта. терүнэньн халхар дамшлгыта, шилшлэ медрлтэ болхла күцэмдэжтэ болхн алд уга. Эн көдлмш манд бас кегдэж бээхн уга, терүг кергт эс авдг ахлачир баянэ. Улгүрннь, Приозерн болн Юстинск райодт культуриин Гермүд гардачир уга баянчханэ. Эн райодин күцэгч комитетин ахлачир культпросветучрежденьсиннь көдлэчириг дару-даруны соляд, тедидән ямаран чигн көдлмшиг дамшлт, авч-бэрц медрүлхш. Ийм райодт юн чигн көдлмш уга болхнь медрдэжәнэ.

Сарпинск районд тосхгдсн гермүдин негиднь — клуб, библиотек хоёр орхмн билэ. Болв, эн төр күцсн уга. Тер герин брэдннь фермин гардач Захаров фермин отделеия кондот орулчыв. Эн ик хаджгэр үзэд баясн бийснь района гардачир ямаран чигн доньгын күргэж, амтнэ ку-

льтури баядл ясуулхар седдэжхн уга.

Прикаспийск загьсна консервн комбинатин клуб буэр, цаглагьан сектгдхш. Клуб ямаран чигн көдлмшин зура угаггар болс-болсарн, клубин гардач Сулеймановин дурар сектгднэ. Комбинатин парторганизаци болн профсоюзн организаци хоёр чигн эн тускар төртән авчакхн уга.

Целинн района Садовое селэнд киногас талдан юн чигн культуриин мероприятия уга. Иим селэд наадк райодар ода чигн элвг баянэ.

Хөөчирин саянэр, цаг-цаглань, алдл уга нэр наадар, киноггар саянэр теткэж чаджахшивдн.

Тегэд, ода культуриин учрежденьсин нег ик төрнэ — үвинн цагт хөөчирин бригадиг теткхэн ухалдэж, терүнд бийсэн белдх кергтэ. Оданас авч эклэд Октябрин 42-ч өбнд белдвр кех — бас нег ах төр.

Мана хальмг улсин культуриин цуг бийдэн харшлт болгч тоотиг таслад, күүчэд, алдр орс ахан дахад, наадк кесг багь келн амтсэтэ хамдан ода цагт ик диллвртэ, дегрдж одсн Социалистическ культури йовна. Эн делгрлт КПСС-н ЦК-н болн мана советск правительств манд ик донь өгснэ аш.

Эн тоот йовдлмуд мана культуриин көдлэчиринг улм ик төрүр, улм ик диллврүр көтлнэ.

«Культуриин туск медрл йир өргн — чирэггән угъхас эклэд күүнэ цеци ухана чилгч ора күртл» — гидж М. И. Калинин келсн.

Мана культуриин учрежденьс эврэннь кесг сай көдлэчирнрн дамджулдж эн ик болн ачта көдлмшиг амтнэ сурврла ирлицдгар кедж чадх зөвтэ.